

УДК 371.3

Алла Кучай

ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ В ОСВІТНЮ ДІЯЛЬНІСТЬ

Сучасна освіта має готувати людину, котра здатна жити в надзвичайно глобалізованому і динамічно змінному світі, сприймати його змінність як суттєву складову власного способу життя. Глобалізація, трансформаційні процеси та неперервна інформаційна змінність обумовлюють введення людини в дуже складну систему суспільних взаємовідносин, вимагають від неї здатності до нестандартних і швидких рішень. Тільки інноваційна за сутністю освіта може виховати людину, яка живе за сучасними інноваційними законами глобалізації, є всебічно розвиненою, самостійною, самодостатньою особистістю, котра керується в житті власними знаннями і переконаннями. Загалом, це більше потрібно суспільству, ніж освіті чи конкретній людині, бо без всебічно розвиненої особистості неможливо ні розбудувати основи демократії, ні досягти параметрів економічно розвинених країн.

Мета статті полягає в тому, щоб проаналізувати стан зміни політики і соціальних пріоритетів в освіті незалежної України, сформованості принципово нової парадигми освіти та виховання – переходу від виховання громадянина країни до формування громадянина світу, людини відкритої, демократичної та відповідальної, освіченої, культура і мораль якої відповідають складності завдань глобалізованого світу.

У формуванні інтелектуального потенціалу країни дедалі помітніше місце займають школи нового типу – гімназії, ліцеї, коледжі й авторські школи. Багато з них уже стали справжніми педагогічними майстернями, де апробують і запроваджують нові педагогічні технології [12, с. 7].

Водночас освіта в цілому є надзвичайно консервативною системою, тому й нові технології запроваджувати в процес навчання, виховання і в організацію навчально-виховних заходів дуже складно, особливо порівняно з запровадженням технічних інновацій.

Суспільство довірило освіті через навчально-виховну діяльність виховувати молоде покоління, тому педагогічна система має бути відкритою для інновацій, критичного сприйняття досягнень і водночас уміти створювати власні новоутворення й через них впливати на розвиток суспільства.

Ідея технологізації навчання не є повною. Ще Я. А. Коменський відстоював організацію навчання. Він закликав до того, щоб навчання стало «механічним» (тобто «технологічним»), прагнув відшукати такий порядок навчання, який неминуче приводив би до позитивних результатів.

Від часів Коменського в педагогіці було чимало спроб зробити навчання схожим на добре налагоджений механізм. Пізніше уявлення про технологізацію навчання суттєво доповнювалися і конкретизувалися.

Масове впровадження технологій навчання дослідники відносять до початку 60-х рр. ХХ століття і пов'язують його з реформуванням спочатку американської, а згодом і європейської школи. До найвидатніших авторів сучасних педагогічних технологій за кордоном відносять Б. Блум, Д. Брунер, Г. Гейс, Дж. Керрол, В. Коскареллі та ін., вітчизняну теорію та практику здійснення технологічних підходів до навчання відображено в наукових працях Ю. К. Бабанського, В. П. Беспалько, П. Я. Гальперина, П. М. Ердієва, М. В. Кларіна, Н. Ф. Тализіної та ін.

Сучасні педагогічні технології охоплюють коло теоретичних та практичних питань керування, організації навчального процесу, методів та засобів навчання. Своїм походженням вони зобов'язані реалізації педотехнічних ідей, які висловлювали на межі ХХ ст. засновники прагматичної психології та педагогіки (І. Джеймс, Д. Дьюї, Р. Торндайк, С. Холл), представники «індустріальної педагогіки» (Ф. Гілберт, Ф. Тейлор). Науково-технічна революція, яка торкнулася всіх галузей науки, техніки, суспільного життя, освіти, наповнює педагогіку новим змістом [6, с. 176].

У Національній Доктрині розвитку освіти України в ХХІ столітті закладено концептуальні ідеї про участь педагогічних працівників у науковій діяльності та інтеграції наукових досліджень з освітнім процесом. Саме цей документ став законодавчим поштовхом до наукової діяльності загальноосвітніх навчально-виховних закладів [8, с. 24].

Ситуація, що склалася в Україні, спонукає як науковців, так і практиків до диференціації послуг педагогічної науки для школи. Наука в сучасній школі, як правило, забезпечує:

- прогнозування розвитку школи, її структури та спрямувань діяльності;
- обґрунтування, пояснення і перевірку на ефективність педагогічних ідей, що народжуються в школі;
- впровадження інновацій у навчально-виховний процес і т.д. [11, с. 87–91].

Дослідження в школі можна проводити у різних сферах: управлінській, організаційній, дидактичній, методичній, технологічній та інших.

Теоретично дошкільний навчальний заклад і школа можуть вести різноманітні педагогічні дослідження в межах своїх повноважень і кадрових можливостей.

Те, що досвід дослідної діяльності дошкільних навчальних закладів і шкіл вивчали багато вчених (І. Аносов, В. Безрукова, С. Крисюк та інші), дає змогу визначити ті умови, за яких заклади освіти можуть успішно вести цю роботу [1, с. 392; 2, с. 160]. Дослідну діяльність у дошкільних

зкладах освіти та школах здійснюють, як правило, високоякісно та успішно, і вона позитивно впливає на навчально-виховний процес.

У сучасній інноваційній педагогіці склалося кілька точок зору на розуміння сутності науково-дослідницької діяльності учнів. Визначаючи поняття діяльності, його розглядають як «створення, визначення і виявлення суб'єкта» [3, с. 112; 9, с. 255].

Одним із сучасних напрямів пошукової моделі навчання є перспективна освітня технологія – науково-дослідницька діяльність учнів. Її суть у тому, що в рамках форм освітньої роботи учні виконують дослідницькі проекти в галузях різних природних, гуманітарних та суспільних наук.

Керівниками цих робіт мають бути шкільні вчителі, науковці, спеціалісти з профільних наукових установ. У найзагальнішому випадку під науково-дослідницькою роботою учнів варто розуміти систему навчальної та пізнавальної діяльності учнів теоретичного і прикладного напрямів у галузі науки, яка за формою та змістом відповідає творчому рівневі навчальних досягнень. У такому розумінні навчально-дослідна робота учня є найвищою формою вияву творчого рівня навчальних досягнень. Окремі дослідники розглядають її лише як одну з перспективних педагогічних технологій [4, с. 208].

Творчу діяльність в освітніх закладах організовують, як правило, у вигляді факультативних курсів, гуртків, наукових товариств. Головним формальним результатом творчої діяльності є підсумкові роботи, що учні подають на конкурси і науково-практичні конференції, захисти науково-дослідницьких робіт у Малій Академії наук (та на інших конкурсах різних рівнів).

Також, вагомий чинник в організації навчально-виховного процесу закладів освіти – створення варіативних організаційних освітніх структур, таких як: ліцеї, гімназії, коледжі, колегіуми, школи – дитячі установи, школи-комплекси, важливе місце посідає впровадження в освітньо-виховну діяльність з дітьми інтерактивних форм роботи та інновацій.

За масштабом перетворень інновації поділяють на:

- окремі (локальні, одиничні);
- модульні (комплекс поодиноких локальних, зв'язаних між собою, стосуються однієї вікової групи учнів);
- системні (охоплюють усю методику навчання з того чи іншого предмета) [10, с. 59–68].

Залежно від способу реалізації інновацій, їх прийнято поділяти на дві основні групи:

- систематичні, планові або прогнозовані;
- випадкові, або спонтанні.

Залежно від глибини новаторських змін інновації поділяють на:

- масові, великі, радикальні, фундаментальні;
- малі, часткові [12, с. 107–109].

За характером походження виділяють зовнішні та внутрішні інновації.

Отже, педагогічні інновації – це загальна назва нового педагогічного продукту (теоретичного, практичного), що втілюється у навчально-виховний процес – концепції, теорії, системи, моделі, методики, технології, методи, прийоми.

Інновація є продуктом більше процесу творчого пошуку, результатом остаточного розроблення нової ідеї. Процес можна назвати інноваційним тоді, коли йдеться про опанування, поширення інновації в педагогічній практиці.

Таким чином, педагогічна інновація – це не тільки ідея, а й певне її оформлення та впровадження в діяльність. Завдяки змінам у суспільній свідомості нові цінності в освіті – пріоритет саморозвитку, самовдосконалення, самоосвіти над передачею знань, умінь і навичок, а звідси – й інтересів особистості над навчальним планом, навчальними програмами. Педагог має чітко усвідомити, що домінантою сучасного освітнього процесу має стати його творча функція, яка віддає перевагу формуванню творчої особистості. Тому важливо будувати навчальний процес не на протиставленні інформаційної і творчої функцій навчання, а на засадах їх поєднання на основі діалектичного підходу.

Освіта має постійно адаптуватися до суспільного розвитку, використовуючи попередній досвід, транслювати його здобутки, головні цінності, досягнення, впроваджуючи інновації. Перебудова системи освіти для надання їй більшої гнучкості, забезпечення переходів із одних напрямів освіти до інших дозволить адекватно реагувати на вимогу змінити продукт освіти відповідно до попиту на ринку праці.

Останні за часом прийняття закони, що регламентують освітню діяльність, є ринково спрямованими й орієнтують розвиток освіти в парадигму ринкових відносин. Освіта поступово стає ринково-орієнтованою, і відтак доцільно переосмислювати організаційно-змістовий і змістовий компоненти навчально-виховного процесу. Підготувати людину до життя в ринковому суспільстві варто за логікою і змістом ринкових відносин. Зрозуміло, закони, що регулюють взаємини в освітянській галузі, мають бути демократичними, спонукати до творчості, до створення нових інноваційних технологій навчання і виховання.

Наша держава виробила основні засади інноваційної політики, державної підтримки інноваційних проектів і структур, що забезпечують інноваційний розвиток України.

Таким чином, можна констатувати, що в Україні наявна і постійно підлягає вдосконаленню законодавча база інноваційної діяльності, зокрема, освітньої.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аносов І. П. Сучасний освітній процес: антропологічний аспект / І. П. Аносов. – К., 2003. – 392 с.
2. Безрукова В. С. Директору об исследовательской деятельности школы / В. С. Безрукова. – М., 2002. – 160 с.
3. Гаєвський Б. А. Основи науки управління / Б. А. Гаєвський. – К., 1997. – 112 с.
4. Голобородько В. В. Наукова робота учнів / В. В. Голобородько. – Х., 2005. – 208 с.
5. Данилов М. А. Некоторые методологические вопросы педагогических исследований / М. А. Данилов // Советская педагогика. – № 10. – 1965. – 34 с.
6. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій / автор-укладач Наволокова Н. П. // Н. П. Наволокова. – Х. : Вид. група «Основа», 2009. – 176 с.
7. Журавлев В. И. Методы педагогического исследования / В. И. Журавлев – М., 1972. – 255 с.
8. Національна доктрина розвитку освіти України в ХХІ столітті. – К., 2001. – 24 с.
9. Крисюк С. В. Про координаційний план науково-дослідної роботи обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти / С. В. Крисюк // Освіта і управління. – 1998. – № 4. – С. 164–168.
10. Підласий А. Оптимізація навчально-виховного процесу: педагогічні інновації / А. Підласий // Освіта і управління. – 2001. – № 4. – С. 59–68.
11. Фролов М. Науково-дослідна робота в інститутах післядипломної педагогічної освіти / М. Фролов // Післядипломна освіта в Україні. – 2004. – № 1. – С. 87–91.
12. Химинець В. Інноваційна освітня діяльність / В. Химинець. – Т. : Мандрівець, 2009. – С. 107–109.